

UWAGI METODYCZNE

Z uwagi na fakt, że dla części mieszkańców niemożliwe było przeprowadzenie spisu z udziałem rachmistrza spisowego (z różnych powodów), podstawowe informacje dla takich osób, takie jak: imię i nazwisko, data urodzenia oraz płeć – zostały spisane z ewidencji. Wszystkie pozostałe pytania na formularzu spisowym – w przypadku spisywanych z ewidencji – pozostały bez odpowiedzi. Szacuje się, że z ewidencji spisano około 135 tys. ludności (prawie 3% ogółu ludności). Bezpośrednią konsekwencją spisywania z ewidencji są braki odpowiedzi (nie ustalono), podawane w poszczególnych tablicach.

KATEGORIE LUDNOŚCI

Na podstawie wyników spisu ludności i mieszkań z 2002 r. zostały wyodrębnione trzy podstawowe kategorie ludności:

1. Ludność stała (stałe zamieszkała),
2. Ludność faktycznie zamieszkała,
3. Rezydenci (ludność rezydująca).

We wszystkich tablicach tej publikacji informacje dotyczą kategorii ludności faktycznie zamieszkałej – dalej określanej jako „ludność”.

Ludność stała (stałe zamieszkała)

Kategoria obejmuje osoby mieszkające stale (z reguły zameldowane na pobyt stały) oraz:

- obecne w czasie spisu, a dokładnie w momencie krytycznym spisu,
- nieobecne w momencie spisu, bez względu na miejsce przebywania i czas trwania tej nieobecności.

Ludność faktycznie zamieszkała

Kategoria obejmuje następujące grupy osób:

1. **Mieszkające stale**, które:
  - a) były obecne w momencie spisu,
  - b) były nieobecne w momencie spisu, ale ich nieobecność trwała mniej niż 2 miesiące,
  - c) były nieobecne w momencie spisu przez okres dłuższy niż 2 miesiące, ale ich nieobecność wynikała z następujących powodów:
    - odbywania zasadniczej służby wojskowej lub innej w systemie skoszarowanym oraz uczestniczenia w misjach wojskowych,
    - przebywania w zakładzie karnym lub śledczym,
    - pobytu za granicą.

2. **Przebywające czasowo przez okres powyżej 2 miesięcy.** Dotyczy to osób, które mieszkają na stałe w innym miejscu (są tam zameldowane na pobyt stały, natomiast w miejscu spisania przebywają czasowo z następujących powodów: nauka, praca, warunki rodzinne lub mieszkaniowe, leczenie lub rehabilitacja, przebywanie w domu opieki).

Jako czas okresowej nieobecności lub przebywania przyjęty został czas faktyczny, a nie zamierzony.

Kategoria ludności faktycznie zamieszkałej nie uwzględnia osób przybyłych z zagranicy na pobyt czasowy, tj. tych, które nie posiadają stałego pobytu w Polsce (pozwolenia na osiedlenie się).

Rezydenci (ludność rezydująca) – nowa kategoria ludności

Do rezydentów zalicza się:

- a) stałych mieszkańców, z wyjątkiem osób przebywających poza miejscem zamieszkania przez okres co najmniej 12 miesięcy – bez względu na ich miejsce przebywania (w kraju czy za granicą),
- b) osoby przebywające czasowo przez okres co najmniej 12 miesięcy, przybyłe z innego miejsca w kraju lub z zagranicy (cudzoziemcy).

Jako kryterium przemieszczania się ludności przy wyodrębnianiu tej kategorii przyjmuje się: naukę, pracę, warunki rodzinne i mieszkaniowe, leczenie i rehabilitację, pobyt w domu opieki. Oznacza to, że osoby odbywające zasadniczą służbę wojskową (w systemie skoszarowanym) lub przebywające w zakładach karnych czy aresztach – bez względu na czas nieobecności – są zaliczane do rezydentów miejscowości, w których zamieszkiwali przed jej „przymusowym opuszczeniem”.

WIEK

Wiek osób – określony liczbą lat ukończonych – ustalono poprzez porównanie pełnej daty urodzenia z dniem przeprowadzenia spisu (tzw. dniem krytycznym, tj. 20 maja 2002 roku).

W tablicach – obok tradycyjnych pięcioletnich lub dziesięcioletnich grup wieku wprowadzono również następujące ekonomiczne grupy wieku:

- wiek przedprodukcyjny – mężczyźni i kobiety w wieku 15 – 17 lat,
- wiek produkcyjny – mężczyźni w wieku 18 – 64 lata, kobiety w wieku 18 – 59 lat, grupa ta została podzielona na:
  - wiek mobilny (18 – 44 lata mężczyźni i kobiety),
  - wiek niemobilny (45 – 64 lata mężczyźni i 45 – 59 lat kobiety),

- wiek poprodukcyjny – mężczyźni w wieku 65 lat i więcej oraz kobiety w wieku 60 lat i więcej.

POZIOM WYKSZTAŁCENIA

Poziom wykształcenia jest to najwyższy ukończony cykl kształcenia w szkole lub szkolenia w innym trybie i formie, uznany zgodnie z obowiązującym systemem szkolnictwa. Podstawą zaliczenia wykształcenia do określonego poziomu było uzyskanie świadectwo (dyplom ukończenia odpowiedniej szkoły: dziennej, wieczorowej, zaocznej czy eksternistycznej). Ze względu na nowy system szkolnictwa, wprowadzony reformą oświaty w dniu 1 stycznia 1999 roku, poziom wykształcenia został ustalony dla osób w wieku 13 lat i więcej.

Klasyfikacja poziomów wykształcenia

1. Wyższe

- **ze stopniem naukowym co najmniej doktora** – jest to wykształcenie wyższe z tytułem naukowym profesora, doktora habilitowanego, doktora,
- **z tytułem magistra, lekarza lub równorzędnym** – jest to wykształcenie wyższe zawodowe z tytułem magistra, magistra inżyniera, lekarza lub innym równorzędnym, realizowane w ramach szkoły wyższej na podbudowie programowej szkoły średniej, zakończonej uzyskaniem świadectwa dojrzałości „matury”,
- **z tytułem inżyniera, licencjata, dyplomowanego ekonomisty** – jest to wykształcenie wyższe zawodowe z tytułem inżyniera, licencjata, dyplomowanego ekonomisty lub innym równorzędnym, realizowane w ramach szkoły wyższej na podbudowie szkoły średniej, zakończonej uzyskaniem świadectwa dojrzałości „matury”.

2. Policealne

- **z maturą (pomaturalne)** – jest to wykształcenie średnie zawodowe realizowane na podbudowie programowej szkoły średniej, zakończonej uzyskaniem egzaminu dojrzałości „matury”. Absolwenci otrzymują dyplom, który określa kwalifikacje zawodowe na poziomie technika,
- **bez matury** – jest to wykształcenie zawodowe na poziomie średnim lub zasadniczym realizowane na podbudowie programowej szkoły średniej, zakończonej uzyskaniem świadectwa ukończenia szkoły. Absolwenci otrzymują dyplom, który określa kwalifikacje zawodowe.

3. Średnie

- **ogólnokształcące z maturą** – jest to wykształcenie średnie ogólne, uzyskane w ramach średniej szkoły ogólnokształcącej, potwierdzone uzyskaniem świadectwem

dojrzałości „maturą”. Osiągnięcie tego poziomu wykształcenia umożliwia dalsze kształcenie w szkole pomaturalnej lub na studiach wyższych,

- **ogólnokształcące bez matury** - jest to wykształcenie średnie ogólne, uzyskane w ramach średniej szkoły ogólnokształcącej, potwierdzone uzyskaniem świadectwem ukończenia liceum ogólnokształcącego. Osiągnięcie tego poziomu wykształcenia umożliwia dalsze kształcenie w szkole policealnej, nie wymagającej posiadania „matury”,
- **zawodowe z maturą** - jest to wykształcenie średnie ogólne i zawodowe, uzyskane w ramach technikum, liceum zawodowego lub liceum technicznego potwierdzone uzyskaniem świadectwem dojrzałości „maturą”. Osoby posiadające świadectwo ukończenia takiej szkoły mają tytuł technika lub inny tytuł określony w klasyfikacji zawodów i specjalności szkolnictwa zawodowego. Osiągnięcie tego poziomu wykształcenia umożliwia dalsze kształcenie na studiach wyższych lub w szkole pomaturalnej,
- **zawodowe bez matury** - jest to wykształcenie średnie ogólne i zawodowe, uzyskane w ramach technikum, liceum zawodowego lub liceum technicznego potwierdzone uzyskaniem świadectwem ukończenia szkoły. Osoby posiadające świadectwo ukończenia takiej szkoły mają tytuł technika lub inny tytuł określony w klasyfikacji zawodów i specjalności szkolnictwa zawodowego. Osiągnięcie tego poziomu wykształcenia umożliwia dalsze kształcenie w szkole policealnej.

4. Zasadnicze zawodowe

Jest to wykształcenie ogólne i zasadnicze zawodowe, zdobyte w ramach szkoły zasadniczej lub rolniczej, szkoły (zespołu) przysposobienia zawodowego lub rolniczego, korespondencyjnego kursu rolniczego o poziomie szkoły zasadniczej. Świadectwo ukończenia szkoły zasadniczej jest dowodem posiadania tytułu robotnika wykwalifikowanego. Po ukończeniu tego poziomu wykształcenia można ubiegać się o przyjęcie do średniej szkoły ogólnokształcącej lub zawodowej, zorganizowanej na podbudowie programowej szkoły zasadniczej.

5. Podstawowe ukończone

Jest to wykształcenie podstawowe osiągnięte po ukończeniu liczby lat nauki wymaganej w danym okresie dla ukończenia szkoły podstawowej, szkoły (klas) przysposabiających do pracy zawodowej (w zakresie VI, VII, VIII klasy szkoły podstawowej) oraz po ukończeniu szkoły artystycznej I stopnia realizującej jednocześnie program szkoły podstawowej.

6. Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego

Obejmuje osoby, które nie ukończyły lat nauki wymaganej w danym okresie dla ukończenia szkoły podstawowej lub nigdy się nie uczyły.

GOSPODARSTWA DOMOWE

Osoby mieszkające w mieszkaniach lub zamieszkanym pomieszczeniach nie będących mieszkaniami (np. strych, barakowóz, przyczepa kempingowa, barka) tworzą gospodarstwa domowe.

Przez gospodarstwo domowe rozumie się zespół osób spokrewnionych lub niespokrewnionych, mieszkających razem i wspólnie utrzymujących się. Jeżeli któraś z osób mieszkających razem utrzymuje się oddzielnie, osoba ta tworzy oddzielnie jednoosobowe gospodarstwo domowe.

W spisywanym pomieszczeniu mogło mieszkać jedno, dwa, trzy lub więcej gospodarstw domowych.

W każdym gospodarstwie domowym wyodrębniono „głowę” gospodarstwa, wobec której ustalono stosunek pokrewieństwa (powinowactwa) wszystkich pozostałych członków gospodarstwa domowego.

Głową gospodarstwa domowego w rozumieniu spisu jest ta osoba, która całkowicie lub w przeważającej części dostarcza środków utrzymania danemu gospodarstwu domowemu. Jeżeli dwie lub więcej osób dostarczają środków utrzymania w jednakowym stopniu, za głowę gospodarstwa domowego uznaje się tę osobę, która tymi środkami rozporządza.

Gospodarstwo domowe z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego jest to gospodarstwo, w którym jeden z członków jest użytkownikiem indywidualnego gospodarstwa rolnego o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych, działki rolnej o powierzchni od 0,1 do 1 ha użytków rolnych lub właścicielem zwierząt gospodarskich (nie posiadającym użytków rolnych lub posiadającym użytki rolne o powierzchni mniejszej niż 0,1 ha).

AKTYWNOŚĆ EKONOMICZNA LUDNOŚCI

Ludność w wieku 15 lat i więcej ze względu na aktywność zawodową można podzielić na trzy podstawowe kategorie: pracujących, bezrobotnych i biernych zawodowo. Pracujący i bezrobotni tworzą razem grupę **aktywnych zawodowo**.

Do **pracujących** zaliczono wszystkie osoby w wieku 15 lat i więcej, które w okresie badanego tygodnia:

- wykonywały przez co najmniej 1 godzinę pracę przynoszącą zarobek lub dochód, tzn. były zatrudnione w charakterze pracownika najemnego, pracowały we własnym (lub dzierżawionym) gospodarstwie rolnym lub prowadziły własną działalność gospodarczą poza rolnictwem, pomagały (bez wynagrodzenia) w prowadzeniu

rodzinnego gospodarstwa rolnego lub rodzinnej działalności gospodarczej poza rolnictwem,

- nie wykonywały pracy (np. z powodu choroby, urlopu, przerwy w działalności zakładu, trudnych warunków atmosferycznych, strajku), ale formalnie miały pracę jako pracownicy najemni bądź pracujący na własny rachunek.

Do pracujących w swoim gospodarstwie rolnym (na działce rolnej) zaliczono osoby pracujące wyłącznie lub głównie:

- w gospodarstwach powyżej 1 ha, z wyłączeniem osób pracujących w gospodarstwach produkujących wyłącznie lub głównie na potrzeby własne,
- w indywidualnych gospodarstwach rolnych o powierzchni użytków rolnych od 0,1 do 1 ha (działkach rolnych), z wyłączeniem osób pracujących w gospodarstwach rolnych (działkach rolnych) produkujących wyłącznie lub głównie na potrzeby własne,
- jako właściciele zwierząt gospodarskich, z wyłączeniem produkujących wyłącznie lub głównie na potrzeby własne.

Klasyfikacja statusu zatrudnienia oparta została na International Classification of Status in Employment (ICSE) i wyróżnia następujące kategorie pracujących:

- pracownik najemny - osoba zatrudniona na podstawie stosunku pracy w przedsiębiorstwie publicznym lub u pracodawcy prywatnego; do tej kategorii zaliczono również osoby wykonujące pracę na podstawie umowy zlecenia lub umowy o dzieło, osoby wykonujące pracę nakładczą, duchownych, a także uczniów, zatrudnionych na podstawie umowy o naukę zawodu lub przyuczenie do pracy, jeżeli otrzymywali wynagrodzenie,
- pracodawca - osoba, która prowadzi własną działalność gospodarczą i zatrudnia co najmniej jednego pracownika najemnego,
- pracujący na własny rachunek - osoba, która prowadzi własną działalność gospodarczą i nie zatrudnia pracowników; do tej kategorii zaliczono również agentów (we wszystkich rodzajach agencji) oraz członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych,
- pomagający bezpłatnie członek rodziny - osoba, która bez umownego wynagrodzenia pomaga w prowadzeniu rodzinnej działalności gospodarczej.

W kategorii pracowników najemnych wyróżniono osoby pracujące w pełnym i niepełnym wymiarze czasu pracy:

- a) **pracownicy najemni pełnozatrudnieni** – to osoby, które pracują w pełnym wymiarze godzin pracy obowiązującym w danej jednostce, na danym stanowisku pracy w danym zawodzie; do pracowników pełnozatrudnionych zalicza się również osoby, które zgodnie z obowiązującymi przepisami pracują w skróconym czasie pracy, osoby zatrudnione na podstawie umowy zlecenia, umowy o dzieło, wyboru lub wykonujących pracę nakładczą jeżeli przepracowali w badanym tygodniu co najmniej 36 godzin,

- b) **pracownicy najemni niepełnozatrudnieni** – to osoby, które zgodnie z zawartą umową pracują w niepełnym wymiarze godzin pracy obowiązującym w danym zakładzie pracy, na danym stanowisku lub w danym zawodzie.

Informacje o **zawodach wykonywanych** przez pracujących w głównym miejscu pracy prezentowane są w układzie **Klasyfikacji Zawodów i Specjalności** opracowanej w 1995 roku przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych na podstawie „Międzynarodowej Klasyfikacji Zawodów ISCO-1988” zalecanej do stosowania przez Międzynarodową Organizację Pracy.

Dane o miejscu pracy osób pracujących prezentowane są w układzie **Polskiej Klasyfikacji Działalności** (PKD), która opracowana została na podstawie wydawnictwa Urzędu Statystycznego Wspólnot Europejskich EUROSTAT – „Nomenclature des Activites de Communate Europeenne – NACE rev.1”

Pracujący mogą należeć do jednego z trzech sektorów ekonomicznych, na które składają się określone sekcje PKD:

- **rolniczy** – Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo; Rybołówstwo i rybactwo
- **przemysłowy** – Górnictwo i kopalnictwo; Przetwórstwo przemysłowe; Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę; Budownictwo
- **usługowy** – pozostałe sekcje.

Praca główna – dla osób, które wykonują więcej niż jedną pracę, oznacza taką, która zwykle zajmuje najwięcej czasu. Jeżeli dwie (lub więcej) prace zajmują taką samą ilość czasu, pracą główną jest ta, która przynosi wyższy dochód.

Praca dodatkowa oznacza tę, która zajmuje zwykle najwięcej czasu spośród innych prac, poza pracą główną. Jeżeli prace dodatkowe zajmują taką samą ilość czasu, wybrano tę, która przynosi wyższy dochód.

Bezrobotni to osoby w wieku 15 –74 lata, które spełniły jednocześnie trzy warunki:

- w okresie badanego tygodnia nie były osobami pracującymi,
- aktywnie poszukiwały pracy tzn. podjęły konkretne działania w ciągu 4 tygodni (wliczając jako ostatni - tydzień badany), aby znaleźć pracę,
- były gotowe (zdolne) podjąć pracę w tygodniu badanym i następnym.

Do bezrobotnych zostały zaliczone także osoby, które nie poszukiwały pracy, ponieważ miały pracę załatwioną i oczekiwały na jej rozpoczęcie.

Ludność bierną zawodowo (tzn. pozostającą poza siłą roboczą) stanowią osoby w wieku 15 lat i więcej, które nie zostały zaklasyfikowane jako pracujące lub bezrobotne, tzn. osoby, które w badanym tygodniu:

- nie pracowały, nie miały pracy i jej nie poszukiwały,
- nie pracowały, poszukiwały pracy, ale nie były zdolne (gotowe) do jej podjęcia w tygodniu badanym i następnym.

Współczynnik aktywności zawodowej jest to udział osób aktywnych zawodowo (tj. pracujących i bezrobotnych) w liczbie ludności ogółem oraz danej grupy.

Wskaźnik zatrudnienia jest to udział osób pracujących w liczbie ludności ogółem oraz danej grupy.

Przy obliczaniu współczynnika aktywności zawodowej oraz wskaźnika zatrudnienia nie uwzględniono osób o nieustalonym statusie na rynku pracy tzn. od ludności ogółem danej kategorii odjęto osoby o nieustalonym statusie na rynku pracy.

Stopa bezrobocia jest to udział osób bezrobotnych w liczbie ludności aktywnej zawodowo ogółem oraz danej grupy.

W niniejszej publikacji dla pokazania zmian w czasie zamieszczono również tablicę przeglądową zawierającą wyniki narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań, przeprowadzonego w 1988 r. W związku z tym, że przed 1990 r. nie notowano w Polsce zjawiska bezrobocia, to w spisie 1988 r. wyróżniono tylko dwie kategorie ludności: czynnych i biernych zawodowo.

W spisie ludności 1988 r. do **czynnych zawodowo** zaliczono:

- osoby pracujące, dla których praca była głównym źródłem utrzymania,
- osoby posiadające główne niezarobkowe źródło i jednocześnie pracujące (praca stanowiła dla nich dodatkowe źródło utrzymania).

Jako **biernych zawodowo** traktowano osoby posiadające wyłącznie własne niezarobkowe źródło utrzymania.

UWAGI TECHNICZNE

W tablicach mogą wystąpić drobne rozbieżności w sumowaniu danych (wyrażonych w liczbach bezwzględnych i względnych) na ogółem wynikające z zaokrągleń automatycznych.

Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością.